

ПІДСТАВИ ТА ПРАВОВІ НАСЛІДКИ ВИЗНАННЯ НЕДІЙСНИМИ ДОГОВОРІВ ПРО ВІДЧУЖЕННЯ КОРПОРАТИВНИХ ПРАВ

М. В. Оприско,
асистент кафедри цивільного
права і процесу юридичного
факультету Львівського
національного університету
імені Івана Франка

При укладенні договорів про відчуження корпоративних прав, як і будь-яких інших договорів, мають бути дотримані вимоги, необхідні для чинності правочину. Недотримання цих вимог може мати наслідком визнання такого договору недійсним. У законодавстві, що регулює корпоративні відносини, встановлено кілька спеціальних підстав визнання недійсними договорів, за допомогою яких здійснюється відчуження корпоративних прав, однак законодавець не визначив правових наслідків визнання недійсними договорів про відчуження корпоративних прав.

Певні питання правових наслідків недійсності договорів про відчуження корпоративних прав розглядалися в контексті загального дослідження недійсності договорів такими вченими, як В. М. Коссак, Я. М. Романюк, В. І. Борисова, І. В. Спасибо-Фатеева, В. Л. Яроцький. Проблемні аспекти застосування наслідків недійсності договорів про відчуження корпоративних прав досліджувалися В. М. Кравчуком. Однак комплексного дослідження окресленої проблематики здійснено не було. На вирішення зазначених проблем і спрямована ця стаття.

Згідно з ч. 1 ст. 215 ЦК підставою недійсності правочину є недодержання в момент вчинення правочину стороною (сторонами) вимог, які встановлені ч.ч. 1–3, 5 та 6 ст. 203 ЦК, що тягне за собою недійсність правочину. Це означає, що дії особи (осіб) не спричинили бажаних для неї (них) наслідків щодо виникнення, зміни або припинення цивільних прав та обов'язків. Тобто ці дії лише мали вигляд правомірності. Виявлення неправомірності дій осіб відбувається як шляхом зіставлення правочину і вимог закону без звернення до суду (у випадку нікчемності правочину), так і судом зі з'ясуванням і доведенням тих обставин, наслідком яких стала недійсність правочину (для оспорюваних правочинів) [1, 302].

Нікчемним є договір, недійсність якого встановлена законом, і для визнання його недійсним не потрібне рішення суду. Однак у Постанові Пленуму Верховного Суду України від 6 листопада 2009 р. № 9 «Про судову практику розгляду цивільних справ про визнання правочинів недійсними» встановлено можливість розгляду судом вимоги про визнання правочину нікчемним у разі наявності відповідного спору. Такий позов може пред'являтися окремо, без застосування наслідків недійсності нікчемного правочину.

На необхідності закріплення у Цивільному кодексі України такого способу захисту, як визнання правочину нікчемним, наголошував В. М. Коссак [2, 162]. На думку Я. М. Романюка, суд, встановлюючи нікчемність правочину, лише усуває невизначеність у правовідносинах, а не перетворює нікчемний правочин з дійсного на недійсний, як при визнанні оспорюваного правочину недійсним [3, 17].

Як бачимо, наслідок у вигляді нікчемності правочину повинен бути встановлений законом. У законодавстві передбачено кілька випадків, коли недодержання вимог закону при укладенні договорів про відчуження корпоративних прав має наслідком нікчемність договору.

Зокрема, згідно з ч. 1 ст. 66 Закону України «Про акціонерні товариства» у разі викупу акціонерним товариством власних акцій нікчемними є правочини щодо переходу права власності на акції до товариства, вчинені протягом терміну, зазначеного в рішенні загальних зборів, за ціною, відмінною від ціни, вказаної в такому рішенні. У ч. 3 ст. 66 згаданого Закону встановлено, що нікчемним є правочин щодо переходу права

Досліджено види недійсних договорів про відчуження корпоративних прав, правові наслідки недійсності зазначених договорів. Визначено поняття нікчемного та оспорюваного договорів, підстави для визнання недійсними договорів про відчуження корпоративних прав. Встановлено особливості повернення сторін договору про відчуження корпоративних прав у попередній стан.

Ключові слова: нікчемний договір, оспорюваний договір, підстави визнання договору недійсним, повернення сторін у попередній стан, двостороння реституція, визнання договору недійсним на майбутнє

власності на викуплені товариством акції, вчинений за ціною, нижчою, ніж їх ринкова вартість.

Ми вважаємо за необхідне визначити у законодавстві як нікчемний правочин щодо відчуження акцій, вчинений без дотримання письмової форми.

У разі якщо при укладенні договору про відчуження корпоративних прав не були дотримані вимоги ст. 203 ЦК щодо дійсності правочину, однак у законі безпосередньо не передбачено наслідок такого порушення у вигляді нікчемності договору, такий договір може бути визнаний недійсним за рішенням суду.

Підставою для визнання договору про відчуження корпоративних прав недійсним є, зокрема, порушення вимоги щодо вільного волевиявлення учасника правочину та відповідності волевиявлення його внутрішній волі. Зокрема, таке порушення має місце у разі відчуження корпоративних прав особою, яка не мала права на розпорядження ними.

Так, Вищий господарський суд України у постанові від 14 вересня 2011 р. у справі № 10/6пд встановив, що рішенням господарського суду за особою було визнано право власності на частку у статутному капіталі товариства з обмеженою відповідальністю, після чого ця частка була відчужена третім особам. Згодом рішення суду про визнання права власності на частку було скасовано. У зв'язку із цим Вищий господарський суд дійшов висновку, що особа, яка була продавцем, за договором не мала повноважень на розпорядження часткою статутного капіталу. Оскільки продаж частки (долі) у статутному капіталі товариства на підставі договору купівлі-продажу всупереч ст.ст. 317, 319, 658, 655 ЦК, ст. 10 Закону України «Про господарські товариства» здійснений не власником вказаного майна, то такий договір не породжує правових наслідків по переходу права власності, а тому наступні покупці не набули право власності на частки (долі) у статутному капіталі. Тому суд касаційної інстанції погодився із рішеннями судів попередніх інстанцій про визнання таких договорів недійсними [4].

Підставою для визнання недійсним договору про відчуження частки у статутному капіталі товариств з обмеженою та додатковою відповідальністю є укладення такого договору без згоди загальних зборів учасників або із порушенням заборони відчуження частки третім особам, якщо необхідність одержання згоди або заборона на відчуження частки третім особам передбачена статутом товариства. З цього приводу Президія Вищого господарського суду України у п. 3.2.4 Роз'яснень від 28 грудня 2007 р. № 04–5/14 «Про практику застосування законодавства у розгляді справ, що виникають з корпоративних відносин» зазначила, що недотримання встановленого статутом порядку відступлення частки третім особам може бути підставою для визнання договору про відступлення, купівлю-продаж або інше відчуження частки третій особі недійсним.

Хоча судова практика вже давно виробила позицію щодо правових наслідків укладення до-

говору про відчуження корпоративних прав із порушенням переважного права на їх придбання – такий договір не підлягає визнанню недійсним, а права та обов'язки покупця за цим договором підлягають переведенню на учасника, чие переважне право порушене, – а на сьогоднішній день таких підхід закріплений в законодавстві про акціонерні товариства, на практиці можуть виникнути ситуації, коли такий спосіб захисту застосувати практично неможливо.

Приміром, у випадку, коли акціонер приватного акціонерного товариства продав належні йому акції третій особі з порушенням переважного права інших акціонерів, кожен із них має право на звернення до господарського суду (ця категорія спорів належить до юрисдикції господарських судів) із позовом про переведення на нього прав та обов'язків покупця. Для звернення до суду за захистом в законі встановлено тримісячний строк з моменту, коли особа дізналася про порушення свого переважного права. Згідно з ч. 1 ст. 69 ГПК спір має бути вирішений господарським судом у строк не більше двох місяців від дня одержання позовної заяви. Тобто можлива ситуація, коли на момент ухвалення рішення господарського суду за позовом одного з акціонерів інші акціонери, чие переважне право порушене, ще навіть не звернуться до суду з позовом. В такому випадку відсутній механізм визначення кількості акцій, щодо якої господарський суд має перевести права та обов'язки покупця на позивача.

А враховуючи те, що максимальна кількість акціонерів приватного акціонерного товариства – 100 осіб, а також те, що кожен із них може в різний момент дізнатися про порушення свого переважного права і звернутися до суду із позовом, такий спосіб захисту, як переведення на позивача прав та обов'язків покупця, взагалі видається неспроможним. Тому ми вважаємо за доцільніше у таких випадках застосовувати інший спосіб захисту – визнання договору недійсним.

Підставою для визнання недійсним договору про відчуження корпоративних прав є укладення такого договору щодо корпоративних прав (акцій, часток, паїв), що належать державі, у інший спосіб, ніж через договір купівлі-продажу, а також із порушенням вимоги про їх продаж на конкурентних засадах (через біржі, на аукціоні).

В літературі висловлено позицію, згідно з якою договір, який є підставою переходу прав, та сам перехід прав є різними правочинами. Слід наголосити на неправильності цієї позиції та на тому, що у випадку визнання недійсним договору, що став підставою для переходу корпоративних прав, не потрібно додатково ставити питання про визнання недійсним самого передання корпоративних прав.

За загальним правилом, у разі визнання правочину недійсним настають правові наслідки у вигляді двосторонньої реституції – кожна із сторін зобов'язана повернути другій стороні у натурі все, що вона одержала на виконання цього правочину, а в разі неможливості такого повернення, зокрема тоді, коли одержане полягає у користу-

ванні майном, виконаній роботі, наданій послугі, — відшкодувати вартість того, що одержано, за цінами, які існують на момент відшкодування (ст. 216 ЦК).

В. М. Коссак звернув увагу на співвідношення правових наслідків визнання правочину недійсним із іншими способами захисту цивільних прав та інтересів, яким, зокрема, є відновлення становища, яке існувало до порушення. Автор зазначає, що одним із наслідків визнання недійсним договору є двостороння реституція, яка відновлює майновий стан сторін недійсного правочину. Але така ситуація можлива у разі збереження виконаного в натурі і його повернення в неушкоджену вигляді. У разі неможливості повернення виконаного, одна із сторін відшкодовує збитки. Таким чином, правові наслідки недійсності (нікчемності) правочину є за своєю природою тотожними зі способами захисту, визначеними ЦК [2, 163–164].

У випадку визнання недійсним договору про відчуження корпоративних прав виникає цілий ряд проблем, які у законодавстві не врегульовані. За договором про відчуження корпоративних прав до набувача переходить право участі у юридичній особі або, іншими словами, вся якісна сукупність корпоративних прав. Як зазначалося вище, ця сукупність складається із майнових та немайнових прав. Комплексність об'єкта відчуження і породжує складнощі у застосуванні наслідків недійсності договору про відчуження. Так, якщо набувач корпоративних прав здійснив ті права, що є майновими (наприклад, отримав дивіденд), застосування реституції видається можливим (детальне дослідження буде проведено далі).

Стосовно ж повернення сторін у попередній стан щодо здійснених немайнових прав, ситуація є значно складнішою. Зокрема, особа, яка придбала частку у статутному капіталі товариства (акцію тощо), набуває право на управління. Здійснюючи таке право, особа бере участь у загальних зборах учасників, голосує на них, тим самим впливає на формування юридичної особи. На підставі такого волевиявлення обираються органи управління юридичною особою, схвалюються правочини, якщо таке схвалення вимагається за чинним законодавством, приймаються інші важливі рішення. Якщо договір, який став підставою для виникнення у особи такого права, був визнаний недійсним, то виникає питання, чи дійсними є рішення вищого органу товариства, участь у прийнятті яких брала дана особа.

Можна змодельовати ситуацію, коли після набуття корпоративних прав за договором, визнаним у надалі недійсним, було прийнято рішення про зміну директора товариства і вся подальша господарська діяльність такого товариства провадиться під керівництвом нового директора. Якщо займати позицію, за якою рішення вищого органу, в прийнятті яких брав участь набувач корпоративних прав за недійсним договором, слід вважати недійсними, то недійсними слід вважати і всі господарські операції, вчинені новим директором.

Певна ясність у це питання була внесена Рекомендаціями Президії Вищого господарського суду України від 28 грудня 2007 р. № 04-5/14 «Про практику застосування законодавства у розгляді справ, що виникають з корпоративних відносин», згідно з п. 2.17 яких з урахуванням вимог ч. 3 ст. 92 ЦК України недійсність рішення загальних зборів про обрання керівника господарського товариства не є підставою для визнання недійсними правочинів, вчинених цим керівником від імені товариства.

У Цивільному кодексі УРСР від 18 липня 1963 р. містилася норма: «Якщо з самого змісту угоди випливає, що вона може бути припинена лише на майбутнє, дія угоди визнається недійсною і припиняється на майбутнє».

В. О. Кучер та Н. В. Конц висловлювали пропозицію, згідно з якою у випадку, коли зміст правочину обумовлює неможливість повернення сторін в тих чи інших правах у попередній стан, такі договори слід визнавати недійсними на майбутнє [5, 406]. На нашу думку, при визнанні недійсними договорів про відчуження корпоративних прав слід застосовувати двосторонню реституцію щодо майнових прав і повертати сторони в попередній стан: поверненню підлягає саме право участі, втілене у частку в статутному капіталі, акцію, пай тощо, та все набуто на підставі цієї участі. Стосовно немайнових корпоративних прав, то недійсність договору має наслідком їх припинення на майбутнє.

Також в проміжку часу між укладенням договору щодо корпоративних прав та визнанням його недійсним вартість частки у статутному капіталі (акції, паю тощо) може істотно змінитися.

Дійсно, навіть у разі збереження розміру частки в пропорції до загального статутного капіталу (наприклад, 50 %), цій величині на момент реституції може відповідати інший розмір чистих активів товариства. Внаслідок діяльності, яку товариство провадило за період, коли особа володіла часткою, набутою за недійсним правочиним, вартість активів може зрости, а пасивів — зменшитися, а може і навпаки.

В. М. Кравчук пропонує у випадку збільшення дійсної вартості частки застосовувати правові наслідки набуття (збереження) майна без достатньої правової підстави, а у разі зменшення — положення про відшкодування шкоди [6, 214–215]. На нашу думку, такий підхід не може бути застосованим.

Згідно з ч. 1 ст. 1212 ЦК особа, яка набула майно або зберегла його у себе за рахунок іншої особи (потерпілого) без достатньої правової підстави (безпідставно набуто майно), зобов'язана повернути потерпілому це майно. Особа зобов'язана повернути майно і тоді, коли підстава, на якій воно було набуто, згодом відпала.

Положення ЦК щодо наслідків набуття, збереження майна без достатньої правової підстави застосовуються також до повернення виконаного за недійсним правочиним (п. 1 ч. 3 ст. 1212 ЦК).

Як вбачається із зазначених законодавчих

норм, поверненню підлягає майно, яке було безпідставно набуто особою. В даному випадку таким майном є частка в статутному капіталі (акція, пай тощо). Те майно, яке здобувається в процесі здійснення діяльності товариством, покращення існуючого майна тощо, є майном не особи, якій належить частка (корпоративні права), а самому товариству. Тому покладати на відчужувача частки за недійсним договором обов'язок повернути набувачу майно, яке було набуто не ним, а товариством, не видається можливим. Крім того, при такому підході може позбавлятися можливості відновити свої права особа, яка відчужила корпоративні права (частку) за недійсним договором і у якій відсутні кошти для сплати набувачеві різниці у дійсній вартості частки (як безпідставно набутої).

З цих самих мотивів не підлягають застосуванню у разі зменшення розміру дійсної вартості частки і положення про відшкодування збитків, оскільки згідно зі ст. 22 ЦК збитками є втрати, яких зазнає особа, а у даному випадку зменшення дійсної вартості частки в статутному капіталі зумовлене втратами юридичної особи, а не відчужувача частки. Крім цього, можлива ситуація, коли внаслідок зміни учасника на підставі спірного договору не змінився виконавчий орган товариства і під його керівництвом останнє зазнає збитків, які призводять до зменшення вартості частки.

Вважаємо, що при поверненні сторін у попередній стан у разі визнання недійсним договору про відчуження корпоративних прав (частки, акції тощо) слід застосовувати підхід до розуміння об'єкта реституції так, як це зробив Пленум Верховного Суду України у постанові від 21 грудня 2007 № 11 «Про практику застосування судами законодавства при розгляді справ про право на шлюб, розірвання шлюбу, визнання його недійсним та поділ спільного майна подружжя». Згідно з п. 28 постанови власником майна, переданого господарському товариству його засновниками і учасниками, є саме товариство. Вклад до статутного капіталу господарського товариства не є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя. Якщо вклад до статутного капіталу господарського товариства зроблено за рахунок спільного майна подружжя, в інтересах сім'ї, той із подружжя, хто не є учасником товариства, має право на поділ одержаних доходів.

Стосовно приватного підприємства Конституційний Суд України зайняв протилежну позицію. Рішенням КСУ від 19 вересня 2012 р. № 17-рп/2012 у справі за конституційним зверненням приватного підприємства «ІКІО» щодо офіційного тлумачення положення ч. 1 ст. 61 Сімейного кодексу України ухвалено: «В аспекті конституційного звернення положення частини першої статті 61 Сімейного кодексу України треба розуміти так, що статутний капітал та майно приватного підприємства є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя». Вважаємо, що така позиція є правильною лише стосовно унітарного приватного підприємства, створеного одним

засновником без виділення його частки у статутному капіталі. Такому підприємству майно передається засновником на праві господарського відання та становить собою єдиний майновий комплекс. У разі ж створення корпоративного приватного підприємства, вклад засновника до статутного капіталу не є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя.

Як бачимо, навіть у випадку, коли частка у статутному капіталі була набутою одним з подружжя, але за спільні кошти і після цього її дійсна вартість істотно збільшилася, інший з подружжя не може претендувати на різницю у вартості частки, а лише на половину одержаного доходу (дивіденду).

На нашу думку, такий підхід слід застосовувати і у випадку зміни дійсної вартості частки при її поверненні за недійсним договором. Відчужувач корпоративних прав (акцій, частки тощо) має право лише на їх повернення у тому обсязі, який ним був відчужений, без з'ясування зміни їх дійсної вартості.

Ще складнішим є застосування реституції у випадку, коли після придбання частки у статутному капіталі (акції) відбулася зміна розміру статутного капіталу, або у товаристві з обмеженою чи додатковою відповідальністю розмір частки змінився через об'єднання з іншою часткою, або частина частки була передана третій особі.

Так, зі змісту ст. 52 Закону України «Про господарські товариства» вбачається, що розмір статутного капіталу може бути змінений і такі зміни підлягають державній реєстрації. Згідно зі ст. 15 та 16 Закону України «Про акціонерні товариства» статутний капітал товариства може збільшуватися або зменшуватися, зокрема шляхом підвищення або, відповідно, зниження номінальної вартості акцій.

На нашу думку, в такому разі не можна застосовувати двосторонню реституцію, оскільки за нею поверненню в натурі підлягає той об'єкт, який переходив за договором. У разі зміни номінальної вартості частки або акції чи у випадку зміни розміру частки при сталій її вартості повернути в натурі передане за договором не видається можливим. Тому у даному випадку правовим наслідком недійсності договору буде відшкодування винною стороною збитків, завданих іншій стороні недійсністю договору.

На практиці трапляються випадки, коли корпоративні права, набуті за недійсним правочином, до моменту застосування двосторонньої реституції були відчужені третій особі.

Як зазначає І. В. Спасибо-Фатєєва, реституція може застосовуватися лише тоді, коли майно, передане за правочином, залишається у стороні. Як тільки це майно переходить до третьої особи, може йтися не про реституцію, а про виндикацію [1, 328]. Таку ж позицію висловлює В. М. Кравчук, зазначаючи при цьому, що виндикація як речово-правовий спосіб захисту не може бути застосована до відносин з приводу частки у статутному капіталі товариства [6, 216].

Тому у разі визнання недійсним договором про

відчуження частки у статутному капіталі, якщо на цей момент частка вже була відчужена третій особі, застосування двосторонньої реституції не видається можливим. В такій ситуації слід застосувати правовий наслідок у вигляді відшкодування вартості того, що одержано, за цінами, які існують на момент відшкодування, а також відшкодувати завдані збитки та моральну шкоду у разі вини набувача (ст. 216 ЦК).

В. М. Кравчук пропонує при застосуванні наслідків недійсності договору про відчуження частки у статутному капіталі, у разі неможливості повернення частки в натурі, відшкодувати відчужувачу дійсну вартість цієї частки на час укладення (нотаріального посвідчення) договору [6, 221].

Вважаємо, що застосування такого підходу не буде ефективним та справедливим для захисту прав відчужувача частки за недійсним договором. Можна змодельувати ситуацію, коли набувач частки придбав її за однією ціною, а продав за значно вищою. Застосовуючи підхід, запропонований В. М. Кравчуком, сплаті на користь відчужувача підлягають грошові кошти, за які частка була придбана у нього за недійсним договором. Різниця ж у ціні залишиться набувачеві, навіть якщо недійсним договір був визнаний з його вини. Не можна також погодитися з думкою автора про доцільність визначення моментом встановлення розміру відшкодування момент прийняття рішення суду. По-перше, з моменту ухвалення суду до моменту набрання цим рішенням законної сили може минути значний проміжок часу, впродовж якого може змінитися розмір коштів, необхідний для відновлення порушеного права відчужувача. По-друге, суд дійсно не може передбачити момент, в який буде здійснено від-

шкодування, оскільки він може відбутися навіть пізніше, ніж набрання рішенням суду законної сили. Однак наявність рішення суду, в якому буде встановлено розмір відшкодування, не позбавляє сторону права звернутися до суду за стягненням збитків, завданих тим, що таке рішення було виконане через значний проміжок часу і, тим самим, розмір збитків збільшився.

Вважаємо, що правовим наслідком визнання недійсним договору про відчуження корпоративних прав з вини набувача у випадку, коли корпоративні права були відчужені третій особі, буде відшкодування відчужувачу збитків, завданих внаслідок укладення такого договору. До складу таких збитків слід включати реальні збитки та упущену вигоду (ст. 22 ЦК), а розмір завданих збитків має визначатися на момент їх відшкодування.

Проблемним також видається питання повернення виплачених дивідендів при застосуванні реституції за недійсним договором про відчуження корпоративних прав. Якщо особа набула корпоративні права за договором, який згодом був визнаний недійсним, а у період володіння корпоративними правами їй були виплачені дивіденди, то при поверненні сторін такого договору у попередній стан неможливо вирішити питання щодо дивідендів, оскільки останні виплачуються товариством, яке не є стороною недійсного договору і, відповідно, реституції. Це питання повинне бути вирішене за позовом відчужувача корпоративних прав за недійсним договором про повернення безпідставно набутих дивідендів. Суд, встановивши, що виплата дивідендів мала місце за час безпідставного володіння корпоративними правами, повинен стягнути ці дивіденди на користь відчужувача корпоративних прав.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Цивільне право України : підруч. : у 2 т. / за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасиво-Фатєєвої, В. Л. Яроцького – Х. : Право. – 2011. – Т.1. – 656 с.
2. Коссак В. М. Визнання правочину недійсним як спосіб захисту // Матеріали ІХ Всеукраїнської науково-практичної конференції «Верховенство права у процесі державотворення та захисту прав людини в Україні» (30–31 травня 2008 р.). – Острого : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2008. – 406 с.
3. Романюк Я. М. Коментар постанови Пленуму Верховного Суду України від 6 листопада 2009 р. № 9 «Про судову практику розгляду цивільних справ про визнання правочинів недійсними» / Я. М. Романюк. – К. : Істина, 2011. – 96 с.
4. Постанова Вищого господарського суду України від 14 вересня 2011 р. у справі № 10/6пд // <http://reyestr.court.gov.ua/Review/18463596>
5. Кучер В. О., Коц Н. В. Визнання правочину недійсним на майбутнє // Актуальні питання реформування правової системи України : зб. наук. ст. за матеріалами VII Міжнар. наук.-практ. конф. (Луцьк, 4–5 червня 2010 р.) / уклад. : Н. І. Вознюк, Т. Д. Климчук, Ю. П. Крисюк, О. Л. Старко, О. В. Старчук, І. М. Шевчук, Б. О. Чупринський. – Луцьк: Волинська обласна друкарня, 2010. – 716 с.
6. Кравчук В. М. Припинення корпоративних правовідносин в господарських товариствах : монографія / В. М. Кравчук. – Л. : Край, 2009.

Опрыско Н. В. Основания и правовые последствия недействительности договоров об отчуждении корпоративных прав
Исследованы виды недействительных договоров об отчуждении корпоративных прав, правовые последствия недействительности указанных договоров. Определены понятие ничтожного и оспариваемого договоров, основания для признания недействительными таких договоров. Установлены особенности возвращения сторон договора об отчуждении корпоративных прав в предыдущее состояние.

Ключевые слова: ничтожный договор, оспариваемый договор, основания признания договора недействительным, возвращение сторон в предыдущее состояние, двухсторонняя реституция, признание договора недействительным на будущее

Опрыско Mykola. Grounds and legal effect of invalidating of the contracts on disposal of corporate rights

This article deals with the types of invalid contracts on disposal of corporate rights and legal consequences of the invalidity of these agreements. The notions of worthless and disputed contracts as well as the grounds for invalidating contracts on disposal of corporate rights are defined. The features of the return party of the agreement on disposal of corporate rights in a previous state are stated.

Key words: worthless contract, contested contract, basis to invalidate a contract, return of the parties to the previous state, bilateral restitution, invalidating a contract for the future